

Prelatas Jonas Rodavi ius¹⁾

(1837 —1897).

Kauno Muziejaus direktorius prof. E. Volteris ši mokslo met pradžioj naujai atvykusiam m s universiteto geologijos profesoriui D-ruui Sibingai yr parod s graži a. a. prel. Jono Rodavi iaus Kauno Muziejui padovanot mineral kolekcij . Jaunas mokslininkas nudžiugo, rad s m s mieste š savo specialybei taip brang radin . Jis susidom jo ir pa iu tos kolekcijos aukotoju.

Bet, deja, nei prof. Volteris, nei dabartiniai Žemai i kapitulos nariai joki platesni žini apie t m s m g j -mi-

¹⁾ Spausdinta „Ganytojų“ 1923 m.

nerolog netur jo. Taip dalykams stovint, teko kreiptis provincij — žmones, tur jusius, artimesn s pažinties su nabašninku bei jo giminis. Tuo tikslu aš ir paklabinau laišku mano mokslo draug Linkuvos klebon kun. *Liud Šiau i n* ir dabartin Jonišio klebon kun. *Aleksandr B bl*. Abudu mielai atsiliep ir, susižinoj su nabašninko giminis, patiek man gerok pluokšt žini, už kurias aš laikau ia savo pareiga viešai tarti jiem nuošird a i, nes tos j žinios ir dav medžiagos šiam straipsniui.

A. a. Jonas Rodavi ius yr gim s 1837 m. Kaltin n parapijoj, Mili ¹⁾ vienas dy, netoli nuo Vars dži . Yra tai viena iš gražiausi Akmen s up s apylinki . Kur tik pažvelgi, puikiausi reginiai. Mat, žem nelygi, vinguriuota, tai kyla aukštyn padang n, tai pašlait mis želmenuoja, tai kur ten daubose pranyksta. Štai, šimtametis žuolynas, daug daug ko mat s ir, matyt, nor s savo šlamesiu papasakoti, tik, deja, n r kas jo byl suprast . Štai didžiausio kalno pakri t , kurio virš n j kyšo medži šaknys. Medžiai seni, palink , ži ri gelm ir lyg klausia, ko d l kalno dalis atskilo, kur ji dingo. Atsistoji ant daubos kranto — net galva svaigsta — tokia gelm , kad žmogus žemai atrodo lyg mus ; nuslenki ant dugno, pakeli akis aukštyn, o dangaus vos sklypelis tematos. Pašlait se pilna viesulo prilaužyt , su šaknimis išraut keli gl bi storumo medži ; ant dugno pribarstyta akmen . Anot žmoni pasak , tai — ne viesulai nulauž , ne vanduo akmenis sunešioj , — tai senov s milžinai lietuviai, besigrumdami su priešais, išrautais žuolais, beržais bei pušimis skald prieš galvas, svaid akmenimis b gan iuosius.

Štai ant Akmen s kranto Makdonaldo kalnas, kur pakasti pranc z deimantai, auksas ir sidabras, kuriuos saug s žaltys karalaitis su aukso vainiku ant galvos. O ten Medv galio kalnas su savo požeminiais aukso r mais, kurie jungias su Medinink ežero kulgrindžiu ir Makdonaldo kalnu, kad lengviau b t kovoti su užpuolikais kryžiuoiais. Tokiuo tai gamtos grožiu ir žmoni pasakomis apsupta buvo a. a. J. Rodavi iaus t višk .

¹⁾ Nom. Mili a i, žemai i ištariamu Mili a.

Jo t vai buvo gerai pasitur bajorai ir karšti katalikai. Namin kalba buvo lenk , bet neniekinta ir žemai i šnekotos. Tur dami l š , leido ir vaikus mokslus. Jonas mokinosi iš pradži K dainiuose, baig gimnazij Šiauliuose. Pajut s pašaukim kunigyst n, stojo Varni seminarijon. Iš ia, kaip gabus mokinys, buvo pasi stas Petrapilio dvasiškon Akademijon. J baig s su teologijos magistro laipsniu, tapo 1864 m. pašv stas kunigu. Pirmoji jo kunigavimo vieta buvo Panev žys. ia jis išbuvo penkerius metus (1864—1869), kaip Panev žio gimnazijos kapelionas. Buvo tai sunk s laikai Rusai po lenkme iui kiekvien kunig ži r davo su nepasitik jimu ir neapykanta. Kun. Jonui pavyko betgi ir mokiarniams tur ti takos ir valdžiai nenusid ti.

Iš Panev žio 1869 m. buvo perkeltas Smilgius klebonu. Ši parapij vald ištisus 16 met (1869 — 1885) ir paliko kuogeriaus atminim . Jo r pesniu dailiai išpuošta sena bažnyia, sutaisyta klebonija ir kiti trobesiai. O jau Smilgi kapai ilgiems amžiams bus paminklas kun. Rodavi iui už jo r pesn ir išlaidas, pad tas vietos kapus estetiškai beplanuojant ir juos puikiais medžiais, akacijomis, spir jomis, krat gais ir vairiausiai žolynais bepuošiant. — „Aš nesu mat s toki kap net Germanijoj, kaip Smilgiuose“, rašo kun. L. Šiau i nas. Tai gali patvirtinti ir t kstan iai kit , aplankiusi Smilgi kapus.

Kun. Jono nuopelnai buvo pasteb ti ir prideramai vertinti jo dvasiškos vyresnyb s. 1880 metais jis siun iamas Petrapilio dvasiškon Kolegijon asesorium, 1883 —keliamas Kapitulos kanauninku, 1885 — prelatu ir drauge Jonišchio klebonu.

Kadangi tiedvi pareigi sunkiai sutaikomi, tatai prel. Rod., paved s Jonišchio parapijos administravim savo broliui kun. Leopoldui, daugiausia laiko praleisdavo Kaune, o Joniškin tik retkar iais teatvykdavo. Ta iau ir ia r pinos tiek bažnyia, tiek klebonijos trobesiais. Kiem apsodino nepaprastais medžiais ir kr mais, viduj j priveis vaisini medži , „kad ir kamendoriai gal t pasmalžauti be klebono leidimo“. Jonišky pastat kamendoriams nauj but , išdabint žemaitiškais drožiniais, ant kuri pašelmeny prilipd

išdrožt mešk , o paliep se — briedžius. Iš to matyt, kad kun. R. laik save žemai iu — ne lenku.

Senatv je buvo gav s gerkl s lig . Daktar patariamias, 1889 m. važin jo Kaukazan ir gyd s Essentukuose, Kislovodske ir Alupkoje. Tuo pa iu tikslu vieš jo Kaukaze ir 1891 m.

Mir Kaune ant rank kun. L. Šiau i no 1897 m. gruodžio 26 d.; palaidotas Kaltin n kapuose šalia savo t v , broli ir gimini .

Kam yr tek ar iau pažinti nabašninkas, visi j myl davo ir gerbdavo d l jo linksmo po, s mojingumo, draugiškumo, vaišingumo, duosnumo ir nepaprasto gabumo. Jo gilus, aiškus ir lankstus protas leisdavo jam momentaliai orientuotis kiekvienoj pad ty. Tai pasteb j s, vysk. Raranauskas syk paklaus s kun. R., iš kur jis semi s t brang sugeb jim ? Šis atsak s: „Užsiimu matematika, gvaldau uždavinius, na, o gyvenimas juk ir yra ne kas kita, kaip tiktai uždavini gvaldymas“. Nuo to laiko ir Baranauskas m s studijuoti matematik . Kunigui L. Šiau i nui nabašninkas daug kart pasakodavo, kad labiausiai m gdav s skaityti ir svajoti apie dangaus k nus. Pakui buvo už mus j Lietuvos ir Kaukazo gamta. Be galo taipgi m gdavo ir medicin . Nebuvo tos žol s, kurios jis neb t žinoj s gydan i ypatybi . Ta iau homeopatija labiau pasitik davo, neg alopacija.

Kad tarp kit gamtos moksl nabašninkas dideliai myl jo ir mineralogij , tai jau buvo aukš iau pamin ta. Belieka išaiškinti n n to mineralogijos pam gimo priežastis. Kun. A. B blys jos ieško pa ioje nabašninko t višk je. Jis rašo: „Mat, ten upi , upeli krantuose dar ir dabar yra daug vairi vairiausi titnag , Perk no vyly i , Laum s speneli ir kitoki akmen li : tai juod , tai marg , tai gelsv , raudon , balt , tai pailg , tai apval , o taippat ir visokios r šies žem s gabal ... Štai iškasa iš durpyn s didžiausius briedžio ragus, tai milžinišk kaul ... Viskas jam r pi. Atrad s, pasigiria vienam kitam. Ne vienas susidomi, o ir jam pa iam užaina noras toki retenybi ir gražybi prisirinkti kuodaugiau. O kaip šviesus žmogus, jis suranda ir atatinkam vadov li ir tam tikr patar j ir... štai siste-

matiškąs mineralogų... Visa tai labai patvirtina. Pagalios ir pačios gyvenimo aplinkybės padeda tam palinkimui mineralogų sigaloti. Ilgas, mėnesiais besitęsęs Kaukazo kalnuose buvimas savaime stumtelėjo nabašnikų domintis vairiais Lietuvoje nematytais mineralais ir rinkti jų kolekcijas. Atskirai sunumeruoti mineralai joje buvo 631. Jos vertė nabašnikas gerai žinojo ir dideliai brangino. Todėl ir mirdamas rašė, kad ji neįtaria. Savo paskutinį laišką kun. L. Šiauriniui paklaustas: kam norėtum skirti savo akmenų kolekciją ir pilnas dėžiovint žolės knygas, atsakė: „Norėčiau, kad visa tai tektų Muziejui, o ne privatiniam asmeniui“. Todėl prel. R. mirus, kun. L. Šiaurinis apie tą nabašniką norėjo tuojau pranešti vysk. Paliulioniui, kuris, kun. Šiauriniui nepadedamas, ir pirkė jo nabašniko gimines pavesti jo kolekcijas miesto muziejui.

Nėra belieka tarti dar keletą žodžių apie nabašniką, kaip žmogų ir kunigą. Kaip žmogus, jis buvo mažiausias, bet mokė davė laiku susivaldyti. Tik maskoli draugijoje, išgirdęs iš šios kokios Katalikų Bažnyčios ar lietuvių tautos šmeižtą, atsikirsdavęs gan smarkiai, kartais net ir nemandagios formos. Pav. syk draugystėje, vienam rusui mus kaltinti lietuvius, kaip fanatikus, kam jie nenorėtų priimti pravoslavijos ir virsti rusais, iš ko, girdė, būtų didžiausia nauda ir patiens lietuviams, nes jie taptų galingos rusų tautos nariais, ir Rusijai, kurioje būtų visi rusai ir nevienas kitataučiui, prel. Rod., neiškentęs, atsiliepė galop: „Visoki yra nuomoni... mat, kai kas mato kuo gerovė tame, kad pas jį yra pilna visoki galvijų, o kai kas mano, būtų geriau, jei visi kiti gyvuliai bus panaikinti, o liks tik viena kokia jėra šis, pav. kiaulės“... Aliuzija buvo aiški, rusas buvo bedarė skandalas, bet prel. Rod. prieteliai stikleliu numalšino sielėdus Maskvos patriot... Kitą kartą, vienam maskoliui išsitarus su panieka apie lietuvių kalbą: „Ja etah soba jeho jazyka nieponimaju“, prelatas atšov: „Kaip gyvas esu, nebuvau girdėjęs, kad toks „jazykas“ yra“. O jei yra, tai mums belieka kreiptis specialistus kalbininkus, kad jie belygindami išsirtų, kuri kalba labiau panešė šunų lojimą. Už lietuvių kalbą aš laiduoju, kad ji nieko bendra neturi su šunais

lojimu. Aš bent jo nesuprantu: O jei Tamsta j supranti, tai, matyt, d lto, kad rus kalba yr artima šuns lojimui“.

1894 metais, mirus carui Aleksandrui III, vienoj mišrioj draugyst j daug gerta ir nauj car Mikaloj II padanges kelta. Buvo ten ir lietuvi , kurie iš naujo caro tik jos daug gera. Prel. Rod., kreipdamasis rusus, tar : „Nieko mes iš j s caro pirma gera netur jom, nieko ir dabar negausim. Aš tik vien tematau skirtum tarp seno ir naujo caro, kad nabašninkas tur jo bent stipri kumšt (kriepkij kulak), o dabartinis nei to neturi“. Kilo triukšmas, bet kaž kas pak l taur už vis gerov , tuo ir nutild „tikruosius rusus“.

Kit kart pokyly po vakarien s prel. Rod., pri j s dalyvavus joje rus pop , pasi l šiam cigar , tardamas juokais: „Paki, paki, vot tebie tobaki“. Šis, nor damas atsikirsti, burbtel jo piktai: „Sursum corda — pocielui psu v mordu“. Bematant Rod. griebia popui už barzdos ir, bebu iuodamas j , net garsiai pakšteri. Visi gardžiai nusikvatojo. Popas už lazdos ir pro duris. Buvo bekylanti iš to byla, bet Rod. prieteliams pavyko ji numalšinti.

Su jaunais kunigais ir klierikais b davo labai populiariškas. Pamat s kur juos, juokais sušukdavo: „Uši vvierch, derievnia! Gorod idiot“! Jiems prajuokini padarydavo kartais net špos . Taip, syk Palangoj bevieš damas, rad s Kurhauze jaun kunig b rel , pris do prie j . Oras buvo gražus. Publikos daugyb . Orkestras pu ia visais plau iais. Bešneku iuodamas ir bejuokuodamas, prel. Rod. ir sako: „Vyrai, ar norite? Aš, nei žodžio netardamas, sustabdysiu orkestr“ . Visi, nusteb , klausia: „Na, na! Kaipgi tatau Tamsta padarysi“?— „Na, eime“!.. Ir, tai tar s, paima iš bufeto apelsin , perpjauna pusiau, apibarsto cukrum — ir atsistoj s ties orkestro viduriu, pradeda, ži r damas muzikantus, smalsiai iulpti, balsiai iaukš damas l pomis. Reginys! Muzikantams, ir be to nemaž seili beturintiems, beži rint t nežinia iš kur atsiradus prie j smaliži , dar daugiau ima rasti burnoj seili , taip kad visi bematant vienu metu, nepabaig savo gaid , trukt nuo l p savo tri bas, klernetus. fleitas, flažeoletus — ir muzika nutilo, lyg kirviu nukirsta. Publika stebisi, o kunigai maž ko netr ksta juokais.

Bet šis linksmas b das nekliud prel. Rod. rimtai eiti savo kunigišk pareig bei pamaldumo praktik . Garsus buvo jis taipgi ir kaip pamokslininkas. Syk kaž kas j už tai net akyse pagyr . tai prelatas, šypsodamasis atsak : „Tiesa, syk ir aš gerai pasakiau, kai Smilgiuose, perskait s Evangelij , nieko nepasakiau, tik prid riau š priminim : Parapijonys, mano pamoksl j s neklausot, girtuokliauti nemetat, bylin j si nesiliaujat, taigi šiandien aš jums nieko ir nekalb siu... Pas kos buvo kuogeriausios, dauguma apsiverk , o po mišpar , susirink klebonijon, didžiu b riu dar pažadus taisytis ir karštai praš , kad tik toliau nebepalik iau j be pamokslo“...

Šis faktas parodo, kad prel. Rod. gerai numan minios psichologij ir net ganytojavime buvo pilnas savotiško originalumo.

Išsineš s iš savo graži Mili gyv grožio pam gim , jis kur tik yra buv s — ar savo t višk j, ar Ždonuose pas svain , ar Smilgiuose, ar Jonišky — visur m g s tvark , dailum , to d l, nesitenkindamas vietos gamta, steng s kult ros darbu j papuošti. Tai jam visada gerai vyko, nes nuo jaun dien tur jo gimt estetišk skon . Jam patenkinti nesigail davo nei darbo, nei skatiko.

Laikotarpis 1864 — 1897, kuriame prel. Rod. teko gyventi ir veikti, buvo vienas iš sunkiausi m s istorijoj. Rus biurokratijos nežmoniškas sl gimias, draudimas liet. spaudos, persekiojimas net lietuvišk maldaknygi negal jo neigiamai neveikti ir prel. Rodavi i . Nejausdamas aplink save skaisios dvasios atmosferos, netur damas net gyvo spaudoj žodžio, jis buvo aplinkybi priverstas kreipti savo prot ir energij negyvus akmenis ir džiovintas žoles. Iš akmen jis sudar min t j kolekcij , iš žoli savo herbarijus. Teesie jam garb ir už tai.